

Grönt bokslut 2018:

Inledning

Detta är Frustuna församlings fjärde enkla gröna bokslut. Det gröna bokslutet är ett resultat av arbetet med att miljödiplomera församlingen vilket påbörjades hösten 2015 och där fas 1 nåddes i maj 2017. Under 2018 har arbetet med att nå fas 2 i miljödiplomeringen, eller som det också kallas "Svenska kyrkans arbete för hållbarhet".

Att arbeta med modellen "grönt bokslut" ligger i planen för att nå Fas 2 i miljödiplomeringen, hittills har svårigheterna främst legat i att hitta en relevant utbildning. En sådan har nu äntligen tagits fram av Stockholms stift och våren 2019 kommer den första utbildningen ske. Vi är såklart med och hoppas kunna berika kommande gröna bokslut.

Som en grund för att komma åt fler jämförelser och fler nyckeltal så har vi börjat mäta förbrukning och klimatpåverkan. Detta är en del i att få ett mer rättvisande grönt bokslut att ha kontroll på att vårt arbete med dessa frågor går i rätt riktning. Vi siktar på att bli en fossilfri församling med god marginal till år 2030. SKKF (Sveriges kyrkogårds- och krematorieförbund) har också målet att nå en fossilfri begravningsverksamhet år 2027.

Uppvärmning av fastigheter

Våra kyrkor är alla uppvärmda med direktel. Kattnäs och Torsåker är däremot kallställda i långskeppen under vinterhalvåret. Bergvärme finns i Frustuna prästgård och verkstaden.

Fjärrvärme är installerad i Tingshuset och i Torsåkers församlingshem finns en luftvärmepump.

Frustuna kyrka är uppvärmt efter bokning i vårt bokningssystem med sk. Intermittent uppvärmning.

Elenergi:

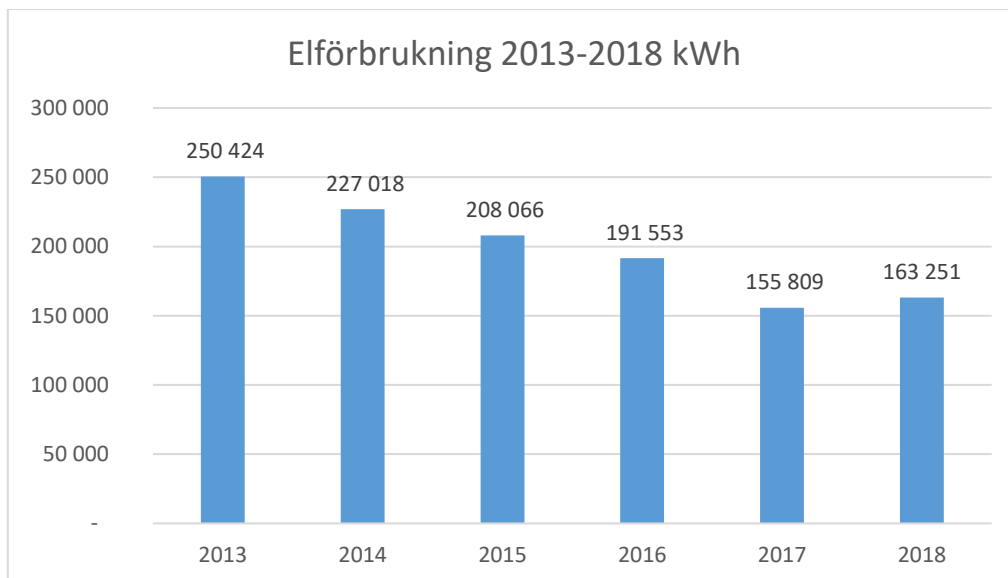
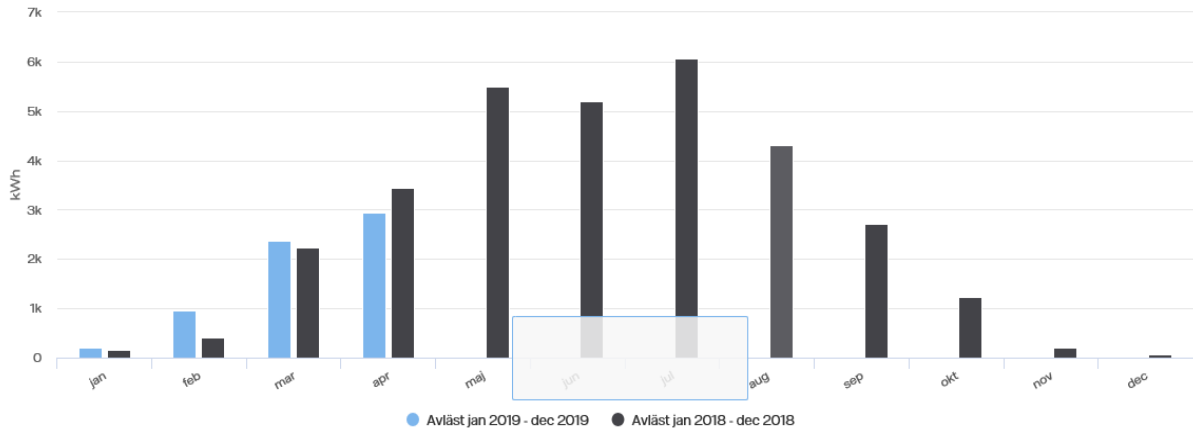
Församlingen har totalt förbrukat: **2018: 163 251** (2017: 155 809 kWh)

Den besparing som styrningsinstallationen i Frustuna Kyrka givit under perioden 1/9–31/12 2017 är 4 658 kWh. Förbrukning år **2016** 22 798 kWh/ förbrukning år **2017** 18 140 kWh, i procent ger det - 21%.

Församlingen har också haft en överproduktion på solel som sålts till Vattenfall under perioden 1/4 – 31/12 **6 075 kwh**, och avser endast produktionen på den mindre anläggningen, på vaktmästarbyggnadens tak.

Avläst elproduktion jan 2018 - dec 2018: **31 550,53 kWh**

Församlingens el kommer till 100 % från miljövänlig el. Vi befarar dock en ökning av kostnaderna för el då marknaden för elpriser ökat rejält till följd av torka, och låga nivåer i vattenmagasinen.

Vatten och avlopp:

Församlingen har egna brunnar och avlopp till kyrkornas allmänna toaletter samt församlingshemmet i Torsåker och Kattnäs samt eget avlopp till Frustuna prästgård/kyrka.

Tingshuset är den enda fastigheten där kommunalt vatten och avlopp finns.

Frustuna prästgård/kyrka har kommunalt vatten, och egen enskild avloppsanläggning. Det finns en tydlig plan för att ansluta fastigheten till kommunalt avlopp och hur dragningen ska ske i samråd med Scoutförbundet och med kommunens VA-chef. Vi avvaktar dock fortfarande besked från kommunen när detta kommer att ske, detta har nu pågått i 3 år.

Vatten till Frustuna kyrkogård tas direkt ur Frösjön. Särskilt samråd hölls med kommunen gällande det låga vattenstånd som rådde sommaren 2017 och 2018. Vi fick tillstånd att fortsätta vattna kyrkogården med sjövatten.

Under 2018 hade vi svårt med vatten i vår brunn i Torsåker som sinade under högsommaren på grund av det

Begravningsverksamheten

Vi arbetar löpande med att byta ut kemikalier med utfasningsämnen, nu finns också ett digitalt kemikalierregister där vi håller ordning på detta.

På mark som är kyrkogårdsmark har vi jobbat med ekologisk mångfald genom att införa ängen på tidigare klippt yta. Detta minskar den skötselintensiva gräsytan och bidrar till ett rikare insektsliv – och är snyggt! Vi har tagit fram berghäll för att erbjuda fjärilar och insekter en viktigt men hotad biotop, vi har gjort en inventering av steklar i vår äng. Vi har också byggt knipholkar, och välkomnat en bikupa till vår församling.

Fler och fler maskiner och verktyg byts ut mot eldrivna alternativ. Vi har en heatweed som används till ogräsbekämpning utan kemikalier. Vår fossilbil har blivit utbytt, och nu har vi en laddhybrid.

Vi fortsätter att vara ett gott och inspirerande exempel med vårt miljöarbete, och under valsparthen besökte Per Bolund, miljöpartiet, församlingen för att se på bra exempel!

Gravskötsel

Under 2017 har ett nytt och helt ekologiskt utbud av annuella blommor från en lokal producent använts. Vi erbjuder också paket med perenna planteringar, det börjar bli mer och mer attraktivt.

Vi köper in rabattjord Bio T till våra rabatter. Under 2018 köptes 24,75 ton. Vi har påbörjat ett test att ta fram vår egen jord i våra kompostfack för att få en bra lokal återanvändning.

Inköp och mat

Våra inköp är viktiga för att nå våra mål.

Den mesta av vår mat som köps in köps via Martin och Servera, mot ramavtal och med urvalet att välja ekologiskt. Vi serverar främst vegetarisk mat. En ny inköspolicy för livsmedel är framtagen.

Transport:

Beräkningar på personal, verksamhet och förtroendevalda

Antal liter fossila bränslen:

2095 l både bensin och diesel) reseräkningar från personal och förtroendevalda

689 l diesel Cirkle K (Bussen, traktorn, Heat-weed, diesel-Ferrari)

565, 41 l bensin Cirkle K (Volvon och senare Kian)

Gruppresor med buss 2018:

448,8 km med Bergkvara buss -vanlig diesel (eftersom vi inte önskat något annat!)

55.2 km med Åkerbergs trafik-kör med Preem Evolution Diesel

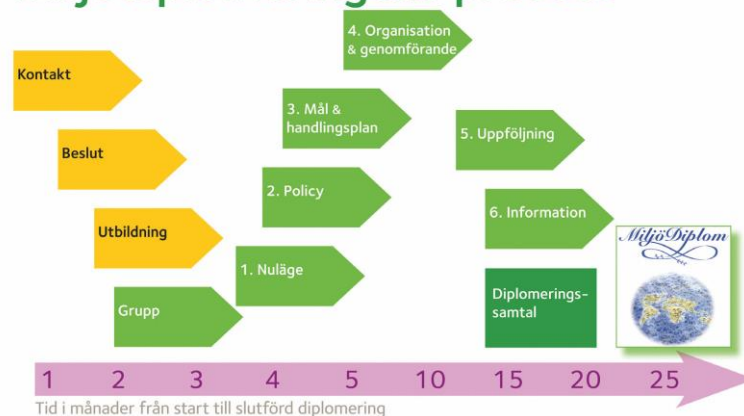
Totalt antal körda km: 504km

Sammanfattning

I ordinarie verksamhetsberättelse återfinns flera aktiviteter som varit delmål i vårt arbete mot miljödiplomering, eller hållbarhet. Vårt arbete berör och engagerar alla i församlingen. Våra inköp styrs om mot bättre alternativ så fort det erbjuds. Under 2018 har nya policys inom hållbarhetsarbetet tagits fram och som beslutats i kyrkorådet i mars 2019.

Vi har kommunicerat arbetet i vår församlingstidning under året och utbildat både personal, volontärer och förtroendevalda. Vi har också under året haft flera fina föreläsningar för att nå ut till församlingsbor gällande arbetet kring dessa frågor.

Miljödiplomeringens process

Vi har fortsatt få fin publicitet rörande vårt miljöarbete där ängarna i sin prakt fått vara vårt skyltfönster. Arbetet med solpanelerna har också lyfts fram som ett föredöme, det gläder oss! Vi har många studiebesök bokade under säsongen 2019 och vi är lite extra stolta att Stockholm Stifts kommer hit med sina miljödiplomerare för att se vårt arbete i maj.

Vår projektansvariga, Anna Sanchez- Lindström har också i april 2019 fått Naturskyddsföreningens pris "Vitsippan" för sitt stora miljöengagemang. En del i motiveringen berör det arbete hon bedriver här hos oss, vi är såklart mycket glada och stolta!

Vi har arbetat metodiskt och målmedvetet vidare mot fas 2 under 2018, och hoppas nå i mål våren 2019.

Frustuna församling

Ulrika Rix
Kanslichef